

Català vol dir català

(de la política d'opinió a la indefensió política)

per Àngel Serra i Costa

En Biel té deu anys, fa quart de primària i, per dir-ho d'una manera políticament incorrecta, però coincident amb la que fa servir ell —i ben assenyadament—, ha suspès l'assignatura de Coneixement del medi. En Biel es presenta a la mestra que li farà classes de repàs i li diu:

—He duit es llibre de mallorquí.

Així: «de mallorquí», en lloc de dir «de Coneixement del medi». Quan la mestra li ho aclareix —bo i fent-li llegir el títol del llibre— en Biel li explica que aquella és l'única assignatura que es fa en català al seu col·legi privat i religiós, tret de la «de català» (dita sempre «de mallorquí» pels frares) pròpiament dita. També li explica que al col·legi diuen que «no ha arribat als *objectius mínims*» (la LOGSE dixit) perquè el llibre de text «és en mallorquí».

Naturalment, això ocorre a la perifèria, enmig de l'estiu d'aquesta Mallorca que tanta de gràcia fa a certs principatins. No importa gens que a Mallorca, com a Menorca, el prestigi de la llengua entre la ciutadania sigui semblant o més gran que el que té al Principat, que el conreu literari del català es produeixi entre nosaltres en quantitat i qualitat molt superior a allò que es podria esperar en proporció a la població —que tampoc no és negligible, sobretot mirant a la natalitat, una de les més altes d'Europa—, o que els catalandòfons de les nostres illes, per oposició als continentals, mostrem una competència en l'ús efectiu del llenguatge notablement i comprovadament més rica, més plena i més catalanament consistent. Mallorca és perifèria, i l'objectiu de la perifèria no és altre que *fer gràcia* als de l'urbs autoconsiderada central —per bé que, en el nostre cas, tan sols s'hi consideri per a segons què.

La qüestió del nom de la llengua, però, no és pas una qüestió exactament perifèrica. Com en totes les altres llengües, és perfectament central. S'esdevé, emperò, que a Catalunya —a la continental i a la insular, que «*Cataluña es Valencia, y es Alicante, y es Mallorca*»: ho digué Azorín, espanyol *connoisseur* i de pro— ens hem passat cinquanta anys fent allò que es pot anomenar «política d'opinió». Una altra persona és bona o dolenta en funció d'allò que opina sobre unes poques qüestions opinables. El fet és que no hem construït cap mínima estructura que permeti l'autodefensa. Qualeú pot corregir la grafia hispanitzada del seu cognom, i tro-

bar-se indefens davant el buit que li fa la pròpia família. Acabarà, i n'hem vists prou casos, havent de tornar a la situació inicial. Una Enciclopèdia pot escriure's en anys de feina i d'acaramullament d'esforços, i després resultar invalidada per una reforma ortogràfica estulta o un canvi de la perspectiva dels arribistes i acomodaticis, en siguin o no subscriptors. Així, allà on s'hi deia *País Basc*, el mapa corresponent minva fins a un terç de la superfície inicial representada; allà on s'hi deia —incorrectament— *Ciutat de Mallorca* acaba essent-hi l'espanyolíssim *Palma de Mallorca*, i on hom gosava dir-hi *Països Catalans* acaba dient-hi... no res. És com si els qui ens dirigeixen —per ara— haguessin fet un curs accelerat i mal entès amb qualche patum de la Internacional Situacionista. Opinar i variar l'opinió segons la conveniència del moment.

Allò que no es pot sofrir, allò que mena ineluctablement a l'ostracisme, però, és pretendre bastir estructures —i encara dir-ho. Voler fer una política de construcció de defenses, en tost de dedicar-se simplement a dir coses que per ventura un dia no serà possible de defensar. La cosa més odiada per l'actual sistema regionalista i gal·lo-hispànic és la conjugació del verb *fer* en el lloc de la del verb *dir*. Allò cínicament rebutjable és *voler crear* una distribuïdora catalana de cinema americà, en lloc de limitar-se a *sentir*, tal com es fa ara, com un *grande de España* ens etziba que al nostre país el cinema ha d'esser en segovità i *opinar* després al diari que les multinacionals americanes són *molt i molt dolentes*. Se suposa que no ens voldrien comportar ni tolerar el tracte directe amb una casa de *software*; cal indefugiblement que acceptem com els representants espanyols de la firma més esbombada ens diuen que invertiran tants de milions a produir el seu sistema operatiu en català... milions que haurem d'acabar pagant nosaltres, per variar, però sis mesos més tard que la sortida del corresponent producte en espanyol (i ni parlar-ne d'accedir a l'original anglès al mateix temps que la resta del món civilitzat). La qüestió és que romanguem en una actitud perennement passiva, subordinada, subjuntiva i indefensa.

Dibuixar un mapa és una de les maneres de posar-se en camí. Produir cançons és idear, imaginar camins («*carmina inuenient iter*»). Elaborar projectes és una manera de construir-se l'ànima. Tot això són coses molt diferents de limitar-se a proferir opinions que no estam

o que no sabem si estarem disposats a defensar en un altre moment. Al capdavant, ens podem trobar que descompareixeran els mapes, que s'esborraran els camins, que no hi haurà ànimes visibles ni invisibles, i que no cantarà ningú —tan sols les veus de cabra i els qui no saben dir la ela.

En Biel no ha vist cap mapa del seu país fins aquest estiu, a ca la mestra que li fa les classes de repàs. Mai no ha sentit, abans d'ara, anomenar la seva llengua pel seu nom. Un arlotet de la seva edat, de Barcelona, tampoc no sabrà clarament que comparteix comunitat lingüística amb en Biel, i que tots dos tenen uns drets concrets per aquest sol fet. Tot deriva de la nefasta política d'opinió de fa vint anys, o trenta. Tots eren molt macos, però es van posar a parlar de parastàndards, i han acabat havent d'escriure *infraestructura*: un problema més allà on no n'hi havia cap (o no heu vist que una sola *e* espúria és prou perquè s'entronitzi més d'una pronúncia dialectal, *parastàndard*, que és com dir que hi ha més d'una llengua?). Com que les opinions de tothom *s'havien de respectar*, tothom va posar-se a dir que el nom no fa la cosa (!), en contradicció flagrant amb els aforismes de Joan Fuster, un dels capparets de la generació unilinealment opinadora. I, com que el nom no feia la cosa, allò que un dia fou *català* avui ho hem vist transmutat en *valencià*, quan és evident que a Lluçmajor o a Ripoll mai no hem parlat, ni parlarem, *valencià*. Valencià *no és sinònim* de català: una part no pot ésser sinònim del tot (això és una figura retòrica dita *sinècdoque*, però en política lingüística les figures retòriques només augmenten la confusió).

Aquests mesos hi ha hagut noves estrebades anticatalanes. Aquesta és una situació que jo no he vist que es modificàs en el meu quart de segle, des que era un vailet, de patriotisme, d'independentisme militant. Però hi ha una diferència: avui amb prou feines ningú sap *contestar*. Les veus que sabíem nostres són avui unànimement a l'ostracisme —als llimbs. La ponentada amolla aquests dies, per exemple, que entre nosaltres l'espanyol *s'ensenya en català* i no hi ha cap nyèbit que sàpia recitar: «I és clar! *Todas las palabras qu'en catalán ampiessan con efe an castallano se ascriben con hatxe, axsepto fem, fosc, forat y fàstic.*» Però si m'ho havien fet dir a mi, i no fa pas tants d'anys! Un diputat pepaire i tortosí, que tan sols usa l'estàndard espanyol com a estàndard (no se li escaparà pas de dir «*natros pensamos*», ves!), és dels qui es queixen que la seva filla ha hagut de patir la imposició de l'aprenentatge de la cervantina llengua en català, i a ningú no se li acut d'engargar-li la pregunta pertinent:

—I n'ha après?

De la política d'opinió es deriva la situació d'indefinió. Començarem pensant que opinar suposadament a favor nostre (i que macos que érem!, oi?) ja bastava, i

hem acabat avergonyint-nos de tenir vergonya. Altra-ment, d'una política de construcció hauria pervingut una posició, no diré pas que d'hegemonia, però sí de més serenitat.

Tanmateix, no es va construir res. Ningú no té avui la possibilitat de triar lliurement quina *tercera* llengua aprendrà o farà aprendre als seus fills a escola, essent la llengua *nacional* el català i la *internacional* l'anglès —per *definició* (i per *invenció*) d'*internacional*— i sembla com si encara haguéssim de demanar perdó de la nostra estolidesa, ben disfressada de falsa superioritat, de condescendència o de tolerància, quan tothom sap bé prou que la tolerància no és res més que el visatge amable de l'odi. O és que tal volta un parlant de tamazigh, d'alemany, de portuguès, ha de tenir en terra nostra menys drets que un d'espanyol o de francès, quan en una colla de municipis hi ha més parlants d'una de les primeres llengües que de les segones? Però la política d'opinió féu impossible tota consideració d'aquest caient: tot s'adobaria perquè ja hi havia qui ho adobaria, i això ja ens havia de bastar. Qui ho adobaria, qui ho havia d'adobar, era qui ostentava l'única opinió vàlida, l'única opinió opinable. Si totes les opinions havien d'ésser bones, al final s'havia d'acabar imposant, necessàriament i ineluctable, qui feia servir més decibels i un voltatge més alt.

Limitar-se a *opinar* no serveix de res. També ho poden fer els altres. No ens hauria d'estranyar gaire que la ponentada ens hagi pres, copiat i escarnit el truquet i la manera. Hi ha quatre miserables d'aquells que la bona gent de Cadequers coneix a bastament, perquè, a Cadequers, hi passen caps de setmana i estius *ante su mismo mar de todos los veranos*, i, a Cadequers —que no escriuré en el patuès a l'ús—, la bona gent els aparella el pa i el menjar, els arregussa les vànoves, els adoba les instal·lacions, les connexions i els embrancaments, els neteja la casa i els sent a parlar en el seu *huleio* xava, ruc i estantís. La bona gent de Cadequers sap pla bé que els de *sa colònia* odien la gent de la vila, i encara més si parla el bon català que parla i que ralla. Els de *sa colònia* s'han muntat ara un trast, un estrúmbol, una paradeta, i s'han posat a opinar... dois i bestieses. I odi racial contra la bona gent de Cadequers, o de Palamors, que l'endret no fa al cas. Sort que a Mallorca ni els ensumam, per ara. Però, com tota política d'opinió, tampoc a ells, als de *sa colònia*, no els servirà de res: al capdavant, només val qui sap muntar un bon embrancament.

Heus-ho aquí, i doncs: vencerà qui farà la bastida. Qui aixecarà parets mestres. Qui condicionarà la casa. Vencerà qui dirà a en Biel que parla *català* i que aprendre de lletra en la llengua del seu país és la cosa més important de totes les que ha de fer a l'escola. Vencerà, definitivament, en Biel.

I que vagi opinant qui en tingui el lleure i les ganes.♦